

Nəsimi öz əsərlərini Yaxın və Orta Şərqdə geniş yayılmış üç dildə: ərəb, fars və Azərbaycan dillərində yaradan ilk böyük söz ustasıdır. O, bu dillərdə divanlarını ərəsəyə gətirmişdir. Müxtəlif dillərdə yazıb-yaratmaq qabiliyyəti şairə öz mütərəqqi fikirlərini geniş təbliğ etmək imkanı yaratmış, xalqlar arasında mədəni əlaqələrin və ədəbi mühitin inkişafında mühüm rol oynamışdır. Ötən 7 əsr dönə-dönə sübut etmişdir ki, Nəsimi öz yaradıcılığı ilə bütün bəşəriyyəti düşündürən mövzu və ideyalara öz söz möhürünü vurmuş nəhəng ədəbi sima, bu dəyərlər yolunda canından belə keçmiş gerçək qəhrəmandır.

2017-ci ilin may ayında Parisdə UNESCO-nun baş qərargahında İmadəddin Nəsiminin ölümünün 600-cü ildönümünün bəşəri bir tarix kimi yad edilməsi, bu il isə böyük ədəbi klassikimizin anadan olmasının 650 illiyinin ölkəmizdə və beynəlxalq aləmdə daha geniş və təntənə ilə qeyd edilməsinin qərara alınması dünya ədəbiyyatı xəzinəsini zənginləşdirmiş Azərbaycan şairinin irsinin əbədiyaşarlığının, şəxsiyyətinin ölməzliyinin göstəricisidir. Prezident İlham Əliyevin şairin növbəti yubileyi şərəfinə 2019-cu ili ölkəmizdə “Nəsimi ili” elan etməsi xalqımızın və dövlətimizin öz dahi oğluna verdiyi layiqli qiyməti bütün dünyaya nümayiş etdirir.

Nəsimi insanların qəlbini, onların mənəvi dünyasını misilsiz ustalıqla bədii-fəlsəfi araşdırmadan keçirmiş, nəticədə, insanı kainatın ən kamil varlığı kimi ulu Yaradanın mahiyyətinə yaxınlaşdırmış təlimin poetik formulunu yaratmışdır. Nəsiminin insanlıq, kamil şəxsiyyət haqqında təsəvvürləri mükəmməl və gerçəkliyə uyğundur. “Bulunmaz” rədifli qəzəlində şair hünər sahibi olmaq, xalqa əməllə xidmət etmək kimi bəşəri ideyaya öz təfsirini belə verir:

*Hər bihünər insaflı yox, uş mənəbi tutdu,
Sahib hünərə mənəbi idrar bulunmaz,
Xalqın əməli azdı, könül yuxacı ögüş,
Bir xəstə könül yapıcı memar bulunmaz.*



Böyük mütəfəkkir şair İmadəddin Nəsimi Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində fəlsəfi şeirin özülünü qoymuş, bədii sözü forma və məzmunca zənginləşdirmiş ustad sənətkar, Azərbaycan dilini ədəbi-bədii dil səviyyəsinə yüksəldən ustad ədibdir. Nəsimi yaradıcılığı nəinki Azərbaycan ədəbi mühitinin formalaşmasına, eləcə də ümumbəşəri dəyərləri, insanın fəvqəlbəşəri varlıq olmasını tərənnüm etməklə dünya ədəbiyyatına böyük təsir göstərmişdir.

Nəsiminin bədii-fəlsəfi irsində kamil insan təlimi

Nəsimi belə hesab edirdi ki, nəfsi öldürmək kamil insana məxsus ən böyük bir mənəvi qəhrəmanlıqdır: “Nəfsə qalib gəlmək Xeybər qalasını almaqdan çətindir”. Nəfs düşkünü olan insan isə adi bir heyvandan seçilir. Eşq yolunu tutan öz ruhuna qida verən, könlündə ilahi nuru gəzdirən, idealını arayıb axtaran insandır. İkilik pərdəsini aradan qaldıran insan sirləri duya bilər, gizli aləmi anlamaqla haqqa qovuşar.

Nəsimi ideal bir biçimdə insanın bəşəri keyfiyyətlərini incələyir, mənalandırır, poetik səviyyəyə yüksəlir. Nəsimiyə görə, “mən” zirvədir, elə bir gözəllikdir ki, əgər insan özünü dərk edərsə, o ülvyyəyə yüksələr. Şairin fikrincə, insan bütöv bir aləmdir, külli kainatdır. Nəsimi əsərlərində insanın ən gözəl xüsusiyyəti özünü dərk etməsidir. O, yaradıcılığı boyu insanı özünü dərk etməyə çağırırmışdır. Nəsiminin “Bəhrüləsrar” adlı fəlsəfi qəsidəsi bu baxımdan xüsusi seçilir. Bu əsər dərin fəlsəfi məzmunu ilə bərabər, həm də

önəmli nəsihət və çağırışlarla zəngindir. Bu mənzumədə şair insanı özünü anlamağa, həyat və ölüm haqqında düşünməyə, xəyyamənə bir ruh ilə dünyanın başdan-başa acı və şirinliklərlə dolu olduğunu dərk etməyə səsləyir. Nəsimi anladır ki, ömrünü sərvət qazanmağa sərf edənlər əzab və gereksiz yükəndən başqa heç bir şeyə sahib ola bilməzlər:

*Bir ovuc tozdu külləklər qarşısında
bu bədən
Ömrümüz qor tək ərir hər an
günəşdən, şölədən
İnsan üçün mərifətdən özgə
yoxdur bir bəzək
Aqıl insan zər üçün öz ömrünü
verməz hədə.*

Nəsimi yaradıcılığı zaman-zaman işıqlı ideyalar qaynağı kimi müasir sayılmış, yeni nəsillərin mükəmməl tərbiyəsində mənəvi zənginlik mənbəyinə çevrilmişdir. Bu gün gənc nəslin tərbiyəsində Nəsimi yaradıcılığı yenə kamil insan formulunu diqtə edir.

Prezident İlham Əliyevin şairin növbəti yubileyi şərəfinə 2019-cu ili ölkəmizdə “Nəsimi ili” elan etməsi xalqımızın və dövlətimizin öz dahi oğluna verdiyi layiqli qiyməti bütün dünyaya nümayiş etdirir.

Bu mənəvi yüksəliş təlimi zamanəmizdə də ideal insan şərəfinə heyranedici bir himn kimi səslənir. Belə bir gözəllik və qüdrət yalnız özünü tanımış, bəşərin mahiyyətinə varmış kamil insanlara xasdır. Nəsiminin əsərlərində əksini tapmış özünü tanımaq yolları, yetkinliyə çatmaq bacarığı, üstün dəyərləri üzə çıxarmaq və onlara yön vermək üsulları çağdaş elmi-pedaqoji düşüncənin əsas ideyaları ilə çox uzlaşır.

Böyük sələfi Nizami Gəncəvidən sonra ədəbiyyatımızda humanizm, ədalət ideyalarının dönməz carçılarından biri olmuş Nəsiminin zəngin bədii-fəlsəfi irsi insanlığa dəyişdirici, saflaşdırıcı gücü

bugün də önəmli və təsirlidir. Şairin dərin humanizmini qlobal-bəşəri mahiyyətə yüksəldən poetik məharəti, dilinin şirinliyi və axıcılığı, heyranətməz şeiriyyət ahəngi, şühhəsiz və ilk növbədə, Nəsiminin milli özünəməxsusluğuna əlavə rəvnəq verdiyi doğma xalqına bizim günlərdə də mənəvi zənginlik gətirir, soydaşlarımızın estetik zövqünün yüksəlməsinə xidmət edir.

Yaşadığı dövrün xalq dilinin üs-

bütövlüyü, haqqa tapınması Nəsiminin estetik axtarışlarında başlıca hədəfidir:

*Qanı bir əhdi peyman bütün yar,
Qanı bir qövlü gerçək, doğru dildir.
Qanı, haqqı bilən bir gerçəkər kim,
Ola doğru anın dilində göftar?*

Nəsimi irsinin qorunması və öyrənilməsi istiqamətində ölkəmizdə zəruri işlərin önəmli bir hissəsi uğurla gerçəkləşdirilmişdir. Bu yöndə işlərin davamına dövlət səviyyəsində çox böyük diqqət yetirilir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında” 15 noyabr 2018-ci il tarixli sərəncamı görkəmli şairin ədəbiyyat və ictimai fikir tariximizdə tutduğu önəmli mövqeyi bir daha təsdiq edir.

Həmin sərəncamda Nəsimi irsinin tarixi əhəmiyyəti və çağdaş dəyəri çox yüksək dəyərləndirilir: “Nəsimi dünya poeziyasının ən kamil nümunələri sırasında diqqətəlayiq yer tutan əsərlərində daim insanın əzəmətinə, insani məhəbbəti və şəxsiyyətin azadlığını tərənnüm etmişdir. Anadili şeirin humanist ideyalarla, yeni məzmun, deyim tərz və bədii lövhələrlə daha da zənginləşməsində unudulmaz şairin misilsiz xidmətləri vardır. Nəsiminin mənbəyini xalq ruhundan almış parlaq üslubu orta əsrlər Azərbaycan dilinin mənə imkanlarını bütün dolğunluğu və rəngarəngliyi ilə əks etdirir. Sənətkarın yaradıcılığı bir sıra xalqların bədii-ictimai fikrinin inkişafına qüvvətli təsir göstərmişdir”.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin 11 yanvar 2019-cu il tarixli sərəncamı ilə 2019-cu ilin ölkəmizdə “Nəsimi ili” elan edilməsi isə şairə onun Vətəninə 6 əsr sonra qurulmuş müstəqil dövlətin ümum-millli səviyyədə verdiyi dəyərin, xalqımızın öz dahi oğluna bəslədiyi ehtiramın ən yüksək ifadəsidir.

**Ruhəngiz ƏLİYeva,
Naxçıvan Müəllimlər İnstitutunun müəllimi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü**